

Toezicht van de IGJ voor, tijdens en na oplopende druk op de zorg

Maart 2021

Inleiding en samenvatting

Het is begrijpelijk dat veel zorgverleners vragen hebben over de normen die gelden bij oplopende pandemische druk en de manier waarop de IGJ toezicht houdt. Gelet op de voorspellingen over het aantal besmettingen en de gevolgen daarvan voor de zorg, moeten we rekening houden met een crisissituatie waarin het functioneren van de gezondheidszorg ernstig verstoord raakt en er onvoldoende mogelijkheden zijn om zorg te leveren.

Het is niet zo dat in een crisissituatie er geen normen meer gelden, wel kunnen er andere normen gelden. Een goede voorbereiding op een crisissituatie en samenwerking tijdens de crisis zijn essentieel. Wanneer er ingewikkelde keuzes gemaakt moeten worden is het van belang dat deze navolgbaar zijn en dat het belang van patiënten en cliënten hierbij voorop wordt gesteld. In de situatie waarin de zorg het niet meer aankan wil iedereen zoveel mogelijk vasthouden aan bepaalde kernwaarden. De IGJ wil de dilemma's die hiermee samenhangen bespreekbaar maken. Zorgverleners kunnen niet worden aangesproken op de uitkomsten van zorg in een situatie waarin de zorg het niet meer aankan.

Maatregelen om zorg te kunnen blijven leveren bij oplopende pandemische druk

Naar verwachting neemt het aantal besmettingen met COVID-19 de komende weken weer ernstig toe. Als gevolg daarvan worden meer mensen ziek en neemt de druk op de zorg in alle sectoren toe. Zorgaanbieders nemen maatregelen om iedereen die zorg nodig heeft, zorg te kunnen blijven geven. Hierbij is regionale samenwerking een belangrijke voorwaarde.

Als de vraag naar zorg toeneemt en het moeilijker wordt om zorg te leveren, bijvoorbeeld omdat er meer zorgverleners ziek worden – oftewel bij 'oplopende pandemische druk' wordt de capaciteit opgeschaald. Als de druk op de zorg te hoog wordt, is het niet meer mogelijk om de zorg op dezelfde manier te leveren als onder 'normale' omstandigheden. Dit kan ook betekenen, dat de zorg niet meer van dezelfde kwaliteit is.

Binnen de verschillende zorgsectoren wordt in kaart gebracht welke maatregelen dan getroffen kunnen worden. Dit kan gaan over bijvoorbeeld het inzetten van ander (minder gekwalificeerd) personeel, het gebruik van andere materialen, het

verplaatsen van zorg en patiënten of cliënten, of het aanpassen van zorgprocessen.

Die maatregelen worden getroffen in een situatie die op een bepaald moment in een bepaalde regio of instelling van toepassing is. Het is van belang om steeds te kijken naar welke maatregelen passen bij de omstandigheden. Immers, het zal niet meteen nodig of proportioneel zijn om alle maatregelen waarover vooraf is nagedacht te treffen. Soms kan er in regionaal verband nog zorg worden verplaatst, waardoor andere maatregelen niet nodig zijn. En soms draagt een bepaalde maatregel niet bij aan een oplossing. Dit vraagt steeds zorgvuldige afwegingen én afstemming in de regio.

Kader voor zorg en toezicht van de IGJ bij oplopende pandemische druk

De inspectie hanteert als lijn dat zorgaanbieders in deze crisissituatie de ruimte hebben om de zorg op afwijkende manieren te organiseren, mits hierbij het bieden van veilige en verantwoorde zorg voorop staat. De bestuurder is en blijft hier eindverantwoordelijk voor. De professionele afwegingen moeten navolgbaar zijn en worden vastgelegd. Dat is belangrijk om ook tijdens en na de zwaarste fase uitleg te kunnen geven. Niet alleen aan de inspectie, maar ook aan patiënten, cliënten en hun naasten.

Aanvullend merkt de IGJ het volgende op. Ten eerste vindt de inspectie het van belang dat de zorgsector (landelijk, in verschillende sectoren en in de regio's) zich voorbereidt op de situatie waarin de druk op de zorg zo hoog oploopt dat er sprake is van een crisis. Zorgverleners komen dan voor ingewikkelde keuzes te staan en moeten maatregelen treffen. Als de plannen van sectoren en regio's onderbouwd beschrijven wat de minimaal aanvaardbare kwaliteit van zorg is en daarbij voldoende uitvoerbaar zijn, zijn die te beschouwen als het kader voor kwaliteit van zorg in een bepaalde situatie. Daarom kijkt de IGJ ook mee bij het opstellen van de sectorale en regionale plannen. De inspectie keurt plannen niet goed of af. Wel bekijkt de inspectie of de plannen voldoende mogelijkheden geven aan zorgaanbieders en zorgverleners om in een derde golf de juiste afwegingen te maken om in vergelijkbare situaties aanvaardbare zorg te blijven bieden.

Ook gebruikt de IGJ de plannen daar waar mogelijk in haar toezicht. Voorafgaand, tijdens en na afloop van de derde golf.

Ten tweede vindt de IGJ het daarbij van belang dat er afspraken zijn over in welke situatie die maatregelen getroffen worden: wanneer is het nodig om die maatregelen te treffen, en wanneer is er nog een alternatief mogelijk? Samenwerking binnen en tussen regio's is daarbij van groot belang: is het mogelijk om zorg of patiënten/cliënten te verplaatsen waardoor er meer zorg van betere kwaliteit geleverd kan blijven worden?

Ten derde vindt de IGJ het van belang dat de keuzes die gemaakt worden navolgbaar zijn. Dit geldt met name als ook de sectorale en regionale plannen onvoldoende handvatten bieden. De keuzes die dan gemaakt moeten worden, moeten zijn gericht op de toegankelijkheid en kwaliteit van zorg en het belang van de mensen die zorg nodig hebben.

Rechtvaardigheid in de situatie waarin 'de zorg het niet meer aankan'

Naar aanleiding van berichten uit andere landen over de gevolgen van extreme pandemische druk is opgemerkt dat geen enkel zorgsysteem, ook het Nederlandse niet, is bestand tegen dergelijke omstandigheden. Het is helaas denkbaar dat ondanks de inspanningen om de capaciteit op te schalen en de maatregelen in de regionale en sectorale plannen, het niet meer altijd lukt om zorg van minimaal aanvaardbare kwaliteit te leveren. Zorgverleners komen dan voor ingewikkelde dilemma's te staan. De IGJ vindt het belangrijk dat zij dan zoveel mogelijk vast kunnen houden aan de kernwaarden in de zorg en de rest van de samenleving, zoals menslievendheid, solidariteit en gelijkwaardigheid. Hierin moeten afwegingen worden gemaakt tegen de achtergrond van individueel versus publiek belang.

De IGJ onderstreept dat rechtvaardigheid voor zorgverleners betekent dat zij niet kunnen worden aangesproken op de 'uitkomst' van de situatie waarin de zorg het niet meer aankan. Het is belangrijk dat de hele samenleving dan wordt betrokken bij de dilemma's en zicht heeft op wat er precies is gebeurd in de zorg. De IGJ vindt het belangrijk dat zorgverleners dan kunnen rekenen op troost en ruggensteun.